

Rudolf Steiner - Myšlenka svatodušní jako pocitový základ k pochopení karmy

(Přednáška konaná 4.6.1924 v Dornachu)

Obsah: *Postřehnutelnost nadsmyslů v kosmu, nebeská modř, hvězdné světelné seskupení /konfigurace/, duchovní jáství.*

Pozorujeme-li způsob, jak působí karma, musíme přihlédnouti k tomu, jak lidské já, představující vlastní bytost, nejvniternější bytost člověka, má do jisté míry tři nástroje, jimiž se ve světě vyžívá: fyzické, éterické-životní a astrální-citlivé tělo. Člověk vlastně nosí fyzické, éterické a astrální tělo na sobě. Není žádným z těchto těl, neboť je ve vlastním jáství, já. A já je totéž, co prožívá tíhu karmy a co karma vytváří.

Jde však nyní o to, abychom mohli vzít v úvahu poměr člověka jako já-ské bytosti k těmto třem takřka nástrojovým útvarům, k fyzickému, éterickému a astrálnímu tělu a právě z toho získati základ pro podstatu karmy. A jedno hledisko pro pozorování fyzického, éterického a astrálního prvku v člověku s ohledem na karmu získáme tím, všimneme-li si následujícího: Fyzický prvek, jak jej vidíme v nerostné říši, éterický, jak působí v říši rostlinné, astrální, jak působí v říši zvířecí, to vše nacházíme v okruhu člověka na zemi. V kosmu máme takřka kol země onen vesmír, do něhož Země pokračuje všemi směry. Cítíme již jistou příbuznost toho, co se děje na Zemi, s tím, co se odehrává v okruhu kosmu. Přece však vzniká pro duchovědu otázka: je tato příbuznost taková, jak si ji představuje dnešní přírodovědný světový názor? Týmž dnešní přírodovědný světový názor zkoumá, co na zemi žije a také nežije, podle fyzických vlastností. Zkoumá pak hvězdy, slunce, měsíc atd. a shledává - a je zvláště pyšný, že zjišťuje: že vlastně tato světová tělesa jsou celkem týmž, čím je Země. K tomu názoru dospíváme však jen poznáním, které nikde nepostihuje člověka samého, které zachycuje vlastně jen mimolidský prvek. V okamžiku, kdy skutečně zachytíme člověka jako stojícího ve vesmíru, v té chvíli můžeme najít vztahy mezi jednotlivými lidskými nástrojovými články, tělem fyzickým, éterickým a astrálním - a příslušnými hodnotami, příslušnou podstatou v kosmu.

Pro éterické tělo člověka nacházíme takto venku ve vesmíru všude **světový** éter, jistě, éterické tělo člověka má určité lidské utváření, má v sobě jisté pohybové formy atd. - ony jsou jiné, než u světového éteru. Ale přesto je tomu veskrze tak, že světový éter je stejného druhu jako to, co se nachází v éterickém těle člověka. Právě tak lze mluvit o podobnosti toho, co se nachází v lidském těle astrálním, jistým astrálním, jež venku v kosmu působí ve všech věcech a ve všech bytostech. Při tom přicházíme nyní k něčemu neobvykle důležitému, k něčemu, co ve své podstatnosti je vlastně dnešnímu člověku

zcela cizí. - Vyjděme ze schematické představy, myslíme si na Zemi člověka s jeho éterickým tělem, pak v okruhu Země světový éter, jenž je stejného druhu s lidským éterem. A v člověku máme též astrální tělo, v kosmickém okruhu je též astralita. Ale kde ji najdeme? Kde je? Lze ji již najít, jenom musíme přijít na to, co v kosmu astralitu prozrazuje, co ji projevuje: někde, nutno říci, astralita je. Ale je astralita v kosmu zcela neviditelná, nevnímatelná, nebo lze ji přece nějak postřehovat? Přirozeně, sám v sobě je i éter pro fyzické smysly zprvu nepostřehnutelný. Díváme-li se - smím-li se tak vyjádřit - na malý kousek éteru, nevidíte fyzickými smysly nic, díváte se prostě skrz, éter je jakoby ničím. Pohlédnete-li však na celkový okruh éteru, pak příčina, proč vidíte modrou oblohu, která tu vlastně také není, je ta, že zde vlastně postřehujeme konec éteru. Vnímáte tedy éter jako modř oblohy. Vnímání modře nebes je správně vnímání éteru. Můžeme proto již říci: Vnímající modř nebes, vnímáme éter kol sebe. Nejprve hledíme skrz éter. Zprvu to připouští, ale činí se sám přece vnímatelným v modři nebes. Bytí nebeské modře vyjadřujeme tedy pro postřehování člověka správně tehdy, řekneme-li: éter nelze sice postřehovati, ale on pozvedá se k postřehnutelnosti svým velkým majestátem, s nímž se vztyčuje ve vesmíru tím, že se ohlašuje, projevuje v nebeské modři.

Ve fyzické vědě přemýšlí se o nebeské modři materialisticky. Je těžké pro fyzickou vědu přemýšlet o nebeské modři rozumným způsobem prostě proto, že ji musí být jasno: tam, kde je modř nebes, není nic fyzického. Ale přesto provádí rozum krkolomné akce, aby vysvětlil, jak se světelné paprsky, zvláštním způsobem lomí a odrážejí, čímž prý tato nebeská modř vzniká. Leč zde počíná právě již vláda nadsmyslna. A v kosmu je tomu tak, že již i nadsmyslna je vnímatelné, je jen třeba vypátrati, kde je lze postřehnouti.

Éter lze tedy vnímati prostřednictvím nebeské modře. Nyní je však také někde i astrální kosmu. Éter dívá se do smyslového světa, skrze nebeskou modř. Kde se dívá kosmické astrální do viditelnosti, do postřehnutelnosti světa? Hledte, ve skutečnosti jest každá hvězda, kterou vidíme zářit na nebi, branou, jež je vpuštěno astrální. Všude tam, kde do našeho světa září hvězdy, září sem astrální. Vidíte-li hvězdnou oblohu - jak je rozmanitá, tam hvězdy pohromadě po skupinách, jindy více rozptýleny, roztroušeny, od sebe vzdáleny, musíte si říci: v této divuplné zářné konfiguraci (seskupení) činí se neviditelné, nadsmyslové astrální tělo kosmu viditelným.

Proto nesmíme se též na hvězdný svět dívat neduchovně. Zíratí vzhůru na hvězdný svět a mluvit o hořících plynových světech, to je právě tak, promiňte mi paradoxní přirovnání, ale shoduje se to absolutně až i do tečky nad i - jako když vás někdo z lásky hladí a při tom drží prsty trochu od sebe, a vy byste řekli: to, co tu cítíme při hlazení, to jsou malé pásky, jež nám jsou kladeny na tvář. Právě tak jako vám nejsou kladeny úzké malé pásky při hlazení, nejsou zde nahoře ony podstaty, o nichž mluví fyzika, nýbrž astrální tělo vesmíru, to vykonává neustále svoje vlivy na éterickou organizaci, jako hlazení po naší tváři. Rozdíl spočívá jen v tom, že je to organizováno na velmi dlouhé trvání.

Proto trvá bytí hvězdy, jež je vždy ovlivňováním světového éteru ze strany světa astrálního, déle než hlazení; hlazení by člověk tak dlouho nevydržel. Ale je tomu právě tak, že to ve vesmíru trvá déle, ježto ve vesmíru vystupují hned obrovské míry. Je tedy třeba viděti ve hvězdném vesmíru nebes duševní projev světového astrála.

Tím jest do kosmu zároveň vnášen ohromný a dokonce duševní život, skutečný duševní život; pomyslete přece, hledíme-li do něho a vidíme, hořící plynová tělesa. Pomyslete, jak se to vše stane živým, víme-li, že tyto hvězdy jsou výrazem lásky, se kterou astrální kosmos působí na éterický kosmos. To je zcela správný výraz.

Leč nyní myslete na záhadné, nejen fyzickými věcmi, při nichž se vlastně přece jen nic nepochopí, vysvětlované pochody za záření jistých hvězd v určitých dobách. Hvězdy, které tu ještě nebyly, zazáří a zase zmizí. Existuje tedy ve vesmíru i kratší - krátké pohlazení. V údobích, kdy takřka chtějí božstva působiti z astrálního světa do světa éterického, vidíme tedy takové rozřazující a opět se zatemňující hvězdy.

Tak máme v sobě vlivem svého astrálního těla pocit pohody nejrozmanitějšího druhu, tak máme v kosmu vlivem astrálního těla seskupení hvězdného nebe. Jaký proto div, že dávná instinktivně jasnozřící věda nazvala tento třetí lidský článek astrálním tělem, neb ono je stejného druhu s tím, co se projevuje ve hvězdách. Jen já nevidíme v tomto okruhu se projevovati. Proč? Nuže proč tomu tak je, zjistíme, přihlédneme-li, že já člověka, jak se na Zemi - tedy v kosmu, jenž je vlastně trojčlenným světem, fyzickým, éterickým a astrálním - projevuje, je vždy opakováním dřívějších pozemských životů. A stojí vždy opět v životě mezi smrtí a novým zrozením. Zde však, pozorujeme-li to, nemá éterický svět, jež máme v okruhu světa fyzického, pro já žádného významu, neboť éterické tělo člověk brzo odkládá. Jen astrální svět, který sem září hvězdami, má pro já v žití mezi smrtí a novým zrozením význam. A v tomto světě, jenž sem září hvězdami, v tomto světě žijí pak bytosti vyšších hierarchií, s nimiž člověk v době mezi smrtí a novým zrozením **formuje** svoji karmu.

Leč pozorujeme-li toto já ve střídání života a smrti, a mezi smrtí a novým zrozením, pak nemůžeme již vůbec zůstat v prostoru, dva pozemské životy za sebou následující, nemohou přece bytí v témž prostoru, tedy ani ne ve vesmíru, jenž je odkázán na současnost, na prostorovost. Dostáváme se tu ven z prostoru, dostáváme se do čistého toku času, když pozorujeme já v pozemských životech za sebou jdoucích. Uvažte však nyní: v prostoru přirozeně existuje též čas, ale člověk nemá vůbec prostředků, jimiž by uvnitř prostoru mohl používat čas jako takový. Nemá prostředků: Musí používat čas vždy pomocí prostoru a jeho pochodů. Chceme-li prožívat čas, díváte se třeba na hodiny, nebo dejme tomu na běh slunce - jsou hodiny jen pozemskou zpodobou slunečního běhu. Ale co zde vidíte? Vidíte postavení ručiček, sluneční místa vidíte prostorově. Ježto se mění místa ručiček, nebo slunce,

tedy tím, že se před vámi mění prostorové, máte tušení o času. Ale není tu v prostoru vlastně nic z času. Jsou tu jen různá časová uspořádání, různá postavení ručiček, různá místa slunečního běhu. Čas prožíváte teprve v duševním prožívání. Ale tu prožíváte čas skutečně a dostáváte se zde také ven z prostoru. Čas je zde realitou. Uvnitř Země není čas vůbec realitou.

Co tedy vlastně musí člověk prožít, chce-li z prostoru, v němž žije mezi zrozením a smrtí, vstoupit do bezprostorovosti, ve které žije mezi smrtí a novým zrozením? Nuže, milí přátelé, člověk musí zemřít. Ale myslíte si, ale s veškerou ostrovní, s celou hloubkou, skutečnost, že člověk prožívá na Zemi čas jen skrze prostor, skrze postavení prostorových věcí, skrze místa v prostoru, že čas v jeho skutečnosti na Zemi vůbec **neprožívá**, pak najdete v podstatě jiné slovo pro to, co zde jest a řeknete: chce-li se člověk dostat do času jako do skutečna, pak musí ven z prostoru, musí vše prostorové odstranit! Ale to značí zemřít, to znamená zemřít.

Teď je nám třeba obrátit pohled na tento kosmický svět, obklopující nás v kruhu Země, jemuž jsme podobni svým éterickým tělem, jemuž se podobáme svým tělem astrálními a zíráme nyní na duchovno tohoto kosmického světa. Byli kdysi národové, skupiny lidí, které patřili jen na duchovno tohoto prostorově kosmického světa. Těm zanikla možnost mít myšlenky o opětovných - (opakovaných) zemských životech. Neboť myšlenky o opakovaných zemských životech měli jen lidé a ty skupiny lidí, kteří si dovedli představovat čas v jeho čistotě v jeho bezprostorovosti. A jsme-li s to vyloučiti to, co máme jako pozemský svět a jeho okolí, zkrátka jako náš kosmos, náš vesmír, a spatřujeme jen duchovno, pak máme přibližně to, o čem lze říci: musí to zde býti, abychom jako zemští lidé mohli vstoupit do svého bytí. Musí to zde býti.

Ano v této představě: vše, co jsem právě charakterizoval, musí zde býti, abychom jako zemští lidé, mohli vstoupit do pozemského bytí, v té představě spočívá ohromně mnoho. Spočívá v ní nezměrně mnoho, zejména tehdy, dovedeme-li si představit duchovno ze všeho, co tak bylo charakterizováno. A představíme-li si toto duchovno v té takřka uzavřenosti v sobě, v té čistotě v sobě, pak máme přibližně to, co nazývali Bohem oni národové, kteří omezovali se na zření prostoru.

Ti národové poukazovali aspoň ve svých naukách moudrosti: Kosmos je provlňován a protkáván něčím božským a od tohoto božského lze odlišovat to, co je na Zemi samé v našem okolí ve fyzickém světě. Lze pak odlišovat to, co se zjevuje jako éterické v tomto kosmickém, božském duchovním, co na nás hledí v modři oblohy, lze odlišovat astrálně v tomto božském, jež na nás hledí skrze seskupení hvězdného nebe.

Vmysleme se co nejdůkladněji do situace, že jako na Zemi stojící lidé ve vesmíru si řekneme: My lidé máme fyzické tělo; kde je ve vesmíru fyzično? Zde přicházíme zpět k tomu, co jsem již naznačil. Fyzická věda chtěla by ve

vesmíru hledati vše to, co je též na zemi. Ale vlastní fyzická organizace ve vesmíru není. Člověk počíná s fyzickou organizací, má pak éterickou, pak astrální; vesmír počíná hned s éterickou organizací. Venku nikde není fyzično, ono je jen na zemi a je prostě fantastikou, mluví-li kdo o fyzičnu ve vesmíru. Ve vesmíru je éterický živel a pak astrální. Co má ještě vesmír jako třetí prvek, vstoupí ještě dnes před naši duši. Ale trojčlennost mimozemského kosmu je jiná než trojčlennost kosmu, k němuž počítáme naši Zemi.

Postavíme-li se však s takovým pocitem na Zemi, pociťujeme-li fyzičnost svého bezprostředního pozemského bydliště, pociťujeme-li éteričnost jež je na Zemi a ve vesmíru a ze Země, z vesmíru působí společně jako éteričnost, zíráme-li na astrálno, zářící hvězdami dolu na Zem, nejintenzivnější hvězdou sluneční - zíráme-li na to vše a postavíme-li před duši majestátnost této světové myšlenky: pak shledáme zcela plně oprávněným, že v oněch dobách, kdy ze spíše instinktivního jasnozření nebyly myšlenky jen abstrakce, nýbrž kdy mohla býti v představách pociťována majestátnost, kdy lidem bylo umožněno chápati takovou majestátnost - majestátní myšlenku v její plnosti, tu není možno stále jen mysliti; je třeba se na ní jednou podívati, dáti ji v celé její nesmírné vznešenosti působiti na duši, a pak ji dáti působiti v nitru člověka - ale nezkaženou, nezkorumpovanou vědomím. A přemýšlíme-li, čím takovéto myšlení vyjádřilo staré instinktivní jasnozření, pak zůstává nám ze všeho, co se zde sešlo, aby uvnitř lidstva tuto myšlenku vyjádřilo, dosazení, ustanovení vánočních svátků.

Ve vánoční noci, kdy si člověk představuje jak stojí na Zemi se svým éterickým a astrálním tělem, jak je spřízněn s trojčlenným kosmem, který se mu ve své éteričnosti v modři nebes jeví, v noci tak majestátně, avšak též tak kouzelně - magicky - jak stojí proti vesmírovému astrálno, zářícímu ve hvězdách, pak pociťuje v této svatosti okruhu, souvislosti s tím, co je v zemském živlu, jak je svojí vlastní já-skou bytostí vsazen do prostorovosti. A pak smí pohlížeti na vánoční mysterium, na zrozené dítě, reprezentanta lidství na Zemi, které nastupuje svoje dětství, rodí se do této prostorovosti. A když spatřuje vánoční myšlenku, v její plnosti a v této její majestátnosti v pohledu na dítě o vánocích zrozené, říká: "**Ex deo nascimur**", z božského živlu jsem zrozen, z božského živlu, jenž provlňuje a protkává prostor.

Leč pak, když byl člověk toto pociťoval - když se tím vnitřně proniknul, pak může si vzpomenouti na to, co mu jako pravda o smyslu Země vzešlo anthroposofií. Toto dítě, k němuž hledíme, je před vnějším obalem toho, co se právě rodí v prostoru. A z čeho se to rodí, aby se to zrodilo do prostoru? To může podle našich vývodů býti jen čas. Rodí se to z času.

A sledujeme-li pak život tohoto dítěte, jeho produchovnění bytostí Kristovou, pak docházíme k poznání: tato bytost, bytost Kristova, přichází ze Slunce. A pohlédneme-li nyní vzhůru ke Slunci a řekneme si: hledíce ke Slunci, musíme na sluneční záři spatřovati prostor - skrytý čas. V nitru Slunce,

je čas. A z tohoto nitra Slunce tkajícího času přišel Kristus do prostoru na Zemi.

A nyní co máme v Kristu na Zemi? V Kristu na Zemi máme to, co se v mimoprostorovosti spojuje se Zemí, co přichází odněkud mimo prostor.

Pomyslete nyní, jak se nám představa o vesmíru proti obyčejné představě přemění, uvážíme-li skutečně všechno to, čemu jsme dali nyní předstoupiti před svoji duši. Máme tu ve vesmíru Slunce se vším, co se nám ve spojení se Sluncem ve vesmíru, v kosmu jeví, co je uzavřeno v hranicích nebeské modře: svět hvězdný. Zíráme-li však od Země vzhůru k Slunci, hledíme zároveň do toku času.

Z toho vyplývá něco velmi významného. Plyne z toho, že člověk hledí k Slunci jen tehdy správně, jestliže, i když hledí k Slunci třeba jen v duchu, zapomíná na prostor a bere ohled jen na čas. Slunce vyzařuje tak nejen světlo, nýbrž samotný čas. A hledíme-li do Slunce, vyhlížíme z prostoru. Proto je Slunce touto význačnou hvězdou, že vyzíráme z prostoru. Avšak z tohoto vnějšího prostoru přišel k lidem Kristus. V době, kdy Kristus založil na Zemi křesťanství, byl člověk již příliš dlouho v pouhém - Ex Deo nascimur - . Stal se úplně bytostí prostorovou. Při našem dnešním civilizačním vědomí jsou nám tak těžko srozumitelné staré tradice, ježto tyto vlastně všude počítají s časem a nikoli z prostorem, s prostorem, jen jako přívěskem času.

Tu přišel Kristus a přinesl lidem opět čas. A tím, že se lidské srdce, lidská duše, lidský duch spojuje s Kristem, získává opět proud času od věčnosti k věčnosti. Co můžeme jako lidé činiti jiného, nežli když zemřeme, když tedy vystoupíme z prostorového světa - přimknout se k tomu, co nám pak opět dává čas, neboť lidstvo v době mysteria na Golgotě se stalo tak silně bytostí prostorovou, že se mu čas ztratil! Kristus přinesl opět lidem čas.

A nechtějí-li lidé při výstupu z prostoru zemřít i se svojí duší, pak musí zemřít v Kristu. Můžeme být rozhodně prostorovými lidmi, pak můžeme říci: Ex Deo nascimur, pak můžeme pohlížeti k dítěti, jež vzniká z času do prostoru, aby spojilo lidi s Kristem.

Leč nemůžeme od mysteria na Golgotě mysliti na hranici zemského života, na Zemi, nechceme-li se ztrátou času utrpěti též ztrátu Krista, nechceme-li se stát zakletci prostoru a zůstat jak strašidla v tomto prostoru. Tu musíme zemřít v Kristu. Musíme se proniknouti mysteriem Golgoty. Musíme k Ex Deo nascimur připojiti "**In Christo morimur**". Musíme k myšlence vánoční připojiti myšlenku velikonoční. A tak dává Ex Deo nascimur vstoupiti před naši duši myšlence vánoční, tak dává In Christo morimur před naši duši vstoupiti myšlence velikonoční.

Můžeme říci: Na Zemi má člověk svoji fyzičnost, svou éteričnost, svou astrálnost. Éteričnost je též venku v kosmu, astrálno je též venku v kosmu,

fyzický prvek jest jen na Zemi, venku v kosmu není fyzická. Tak nutno říci: Zemské fyzické, éteričné, astrální; kosmos - fyzické zde není, ale éteričné a astrální. Ale i kosmos je tříčlenný; co nemá nahoře, je mu přidáno dole. U něho je éteričné tím nejnižším; na Zemi je tím nejnižším fyzický prvek. Na Zemi je astrální tím nejvyšším, v kosmu je nejvyšším to, co má člověk dnes v sobě jen v počátcích, to, z čeho bude jednou setkáno jeho duchovní já. Můžeme říci: V kosmu je jako třetí článek duchové jáství.

A nyní jeví se nám hvězdy jako projevy něčeho. Porovnávám je s hlazením: duchové jáství, které je za nimi, je hladící bytost. Jenomže hladící bytost není zde jednotkou, ale celým světem **hierarchií**. Pohlížíme-li na člověka, na jeho postavu, hledíme-li na jeho oči, jež mi září vstříc, naslouchám-li jeho hlasu, pak je to projev člověka. Zírám-li vzhůru do hvězdných dálav, patřím-li na hvězdy, pak jsou to projevy hierarchií, pocity vyvolávající životní projevy hierarchií. Zírám-li do nekonečnosti modré oblohy světové, pak vidím navenek se projevující její éterické tělo, jež je však nejnižším článkem pro tento hierarchický svět. Potom však, když zíráme do kosmu a jeho dálek, tušíme něco, co jde dále nad pozemské, tak jako země se svými fyzickými substancemi a silami zde dolů pod kosmické. A Země má své podkosmické fyzické, kosmos své nadpozemské v duchovním jáství.

Fyzická věda mluví o pohybu Slunce. Může tak činit. Neboť uvnitř prostorového obrazu, jenž nás obklopuje jako kosmos, lze na jistých jevech viděti, že Slunce je v pohybu. Ale je to jen do prostoru vyčnívající spodoba slunečního pohybu. A jestli mluvíme o skutečném Slunci, pak je prostě nesmyslem říkati: Slunce se pohybuje v prostoru, ježto prostor je vyzařován Sluncem. Slunce nevyzařuje jen světlo, Slunce dělá též prostor. A pohyb Slunce sám je prostorovým jen v prostoru, mimo prostor je časový. Co se tu jeví u Slunce, že se Slunce blíží k souhvězdí Herkula - to jest jen spodoba časového vývoje sluneční bytosti.

Ano, svým intimním učedníkům řekl Kristus: Pohleďte na život Země. Je spřízněn se životem kosmu. Pokud zíráte na Zemi a obklopující ji kosmos, je to **Otec**, jenž tento vesmír prožívá, Bůh Otec jest Bohem prostoru. Já jsem vám však přišel zvěstovati, že jsem přišel ze Slunce, z času... z času, který člověk přejímá, jen když zemře. Přinesl jsem vám sama sebe z času. Přijmete-li mne, pravil Kristus, přijmete čas a nepropadnete prostoru. Leč tu musíte najíti přechod od jedné trojnosti: fyzičnosti, éteričnosti, astrálnosti - k druhé trojnosti: od éteričnosti, astrálnosti k duchovému jáství. Duchové jáství nelze v pozemskosti najíti právě tak, jako nelze v kosmu najíti fyzický pozemský prvek. Já vám však přináším poselství, neboť jsem ze Slunce. Ano. Slunce má trojí aspekt. Žijeme-li uvnitř Slunce a pohlížíme-li ze Slunce na Zemi, vidíme fyzické, éteričné, astrální. Neboť zíráme-li na to, co je v Slunci samém, pak vzpomínáme-li si na Zemi nebo se na ní díváme, vidíme neustále fyzické. Hledíme-li dále, spatřujeme na druhé straně duchové jáství. Pohybujeme se sem a tam mezi fyzičností a duchovým jástvím. Stablním zůstává mezi tím jen éteričné a astrální. Vyhlédneme-li však ven do vesmíru, pak zmizí pozemský

prvek zcela. Je tu pak éterično, astrálno a duchovno. To spatříme až se dostaneme do slunečního času mezi smrtí a novým zrozením.

Představte si tedy, že by se člověk se svým duševním rozpoložením zcela uzavřel do bytosti Země, může pociťovat božskost, neboť z božství je zrozen. Ex Deo nascimur. Představte si, že by se neuzavřel pouze do prostorového světa, nýbrž že by přijal Krista, jenž přišel ze světa času do světa prostoru a čas sám přinesl do prostoru Země, tím překonána jest ve smrti smrt. Ex Deo nascimur. In Christo morimur.

Ale Kristus přináší poselství, že pak, když je prostor překonán a když poznáváme Slunce jako tvůrce prostoru, když se pomocí Krista cítíme v Slunci, když se cítíme přesazeni do živoucího Slunce, že pak fyzický pozemský prvek mizí a je zde éterický a astrální. Ožívá éterično, nyní však nikoli jako nebeská modř, nýbrž jako světla červenové rozzáření kosmu. A z této světla červeně nevysílají hvězdy dolu jen zář, nýbrž dotýkají se nás svými účinky lásky. A člověk - když se do toho všeho skutečně přenesl - může se cítiti jako stojící na Zemi, fyzično odloženo, éterično zde, prozařující jej, vyzařující jako fialový útvar, hvězdy nejsou jako zářící body, nýbrž jako paprsky lásky, jako lidské hlazení z lásky. Avšak pociťujeme-li toto, božský prvek v sobě, božský světový oheň jako bytost člověka z tohoto božského prvku sršící plameny, když se cítíme v éterickém vesmíru, prožívající duchové projevy v astrálním rozzáření světů; pak vyvolá to v člověku vnitřní prožívání toho, co vyjadřuje ducha, to k čemu je člověk ve vesmíru povolán.

Když se byli ti, jimž to Kristus zvěstoval, dostatečně dlouho pronikali touto myšlenkou, pocítili účinek této myšlenky v **ohnivých jazycích svátku letnic**. Pocítili tu smrt odpadnutím a odkapáváním zemského fyzična. Pociťovali tu však: to není smrt, nýbrž pro fyzično Země vchází duchové jáství universa. **Per spiritum sanctum reviviscimus**.

Tak můžeme patřiti na tuto tříčlennost jedné poloviny roku.

Vánoční myšlenka : Ex Deo nascimur
Velikonoční myšlenka : In Christo morimur
Svatodušní myšlenka : Per spiritum sanctum reviviscimus

A zůstává druhá polovina roku. Rozumíme-li ji právě tak, pak vchází pro člověka opětně i druhá stránka jeho života. Rozumíme-li onomu vztahu fyzična k dnešnímu člověku a k nadfyzičnu, které v sobě chová svobodu, již je pozemský člověk účasten na Zemi, pak porozumíme v souvislostech mezi vánočními, velikonočními a svatodušními svátky svobodnému člověku na Zemi. A pochopíme-li jej z těchto tří myšlenek, z myšlenky vánoční, myšlenky velikonoční a myšlenky svatodušní a dáme-li se tím podnítiti k porozumění ostatní části roku, pak vystoupí druhá polovina lidského života, kterou jsem vám naznačil tím, řka: patříme-li na lidský osud - objeví se nám za ním hierarchie, **práce**, tkaní hierarchů.

Proto je něčím tak velikým nahlédnouti do lidského osudu, že za ním stojí všechny hierarchie.

Ale to je v podstatě **řeč** hvězd, co nám zní vstříc z myšlenky vánoční, velikonoční a svatodušní: z vánoční myšlenky pokud je Země hvězdou ve vesmíru, z velikonoční myšlenky pokud nám nejzářivější hvězda Slunce dává své milostivé dary, myšlenky svatodušní tím, že co je skryto za hvězdami nám září do duše a v ohnivých jazycích opět z duše vyzařuje. Jestli nyní to, co bylo takto řečeno o **Otcí**, nositeli vánoční myšlenky, který však vyšle **Syna**, aby se naplnila myšlenka velikonoční a pak o tomto Synu, jenž pak opět přináší zvěstování o **Duchu**, aby se v myšlence svatodušní v **trojnosti** uskutečnil lidský život na Zemi, jestli to vymeditujete, jestli o tom opravdu přemýšlíte: pak se dostanete k základně, již jsem vám dal k pochopení karmy svým líčením základnu pocitovou.

Pokuste se jednou v tom smyslu, jak jsme to učinili dnes, dáti opravdu na lidský cit, na lidské pocity, působiti myšlence vánoční, velikonoční a svatodušní, pokuste se prohloubiti tento svůj pocit, přinést s sebou tento pocit, jenž má žítí dále jako vřelá, ohnivá myšlenka svatodušní - a pak se opět sejdeme (po mé cestě o svatodušních svátcích kvůli zemědělskému kursu) a budeme moci opětně mluvit o karmě.

Leč opravdu bude silně oplodněno vaše porozumění tím, co je svatodušní myšlenkou. Jako kdysi před ustanovením svatodušních svátků při prvním svátku letnic, z každého z učedníků něco zářilo, tak by měla vlastně myšlenka svatodušní státi se opět živou i pro anthroposofické porozumění. Něco by mělo z vašich duší zářivě vystoupiti.

Proto dal jsem vám pro dnešní pokračování o karmě, které jsem pro druhou polovinu roku, jako svatodušní pocit s sebou, co mi bylo dnes říci o souvislostech myšlenky vánoční, velikonoční a svatodušní.

Když zvony zvoní

Krásné obdivovati,
opravdové chrániti,
ušlechtilé uctívati,
na dobrém se uraditi:

to vede člověka

v životě k cílům,
v jednání k pravému,
v cítění k míru,

v myšlení ku světlu,
a učí jej důvěřovati
v božské vládnutí
ve všem co jest:
ve všem vesmíru,
v základě duší